

♥ DEN PERSONLIGE FORTÆLLENDE TEKST

Jeg er ofte en dårlig ven

FP9 MAJ 2022, OPGAVE 2

I DETTE MATERIALE FINDER DU

- 1** Præsentation af opgaven
Introduktion til dansklæreren.
- 2** Lær at afkode opgaverne til prøven
Aktivitet til eleverne. Varighed 1-2 lektioner.
  - A** Forstå situationen og lur opgavekravene
  - B** Styr processen
  - C** Brug ressourcerne
  - D** Hiv fat i erfaringerne
- 3** Undervisningsforløb med faglige fokuspunkter
Undervisningsguide til dansklæreren. Varighed 6-8 lektioner.

De faglige fokuspunkter er:

INDHOLD

  - ⊙ Den gode tekstopbygning
  - ⊙ Den anonyme men personlige jeg-fortæller

SPROG

  - ⊙ Den fortællende fremstillingsform
  - ⊙ Den reflekterende fremstillingsform

FORM

  - ⊙ Overgange mellem afsnit

SKRIVSTRATEGI

  - ✎ Skriv fra hylden
- 4** Den gode tekst og faldgruberne
En håndsækning til lærer og elever. Erfaringer fra prøverne.

1

Præsentation af opgaven

Introduktion til dansklæreren

I *Jeg er ofte en dårlig ven* (fp9 maj 2022) er skrivesituationen denne, at radioprogrammet *Tværs* har inviteret unge til at dele deres erfaringer med at være en dårlig ven. Opgaven minder meget om *Hemmeligheder* (fp10 maj 2023) og disse to opgaver kan snildt kombineres.

Situationen mimer det nok så kendte radioformat *Sara og Monopolet*. I denne opgave skal eleverne også forestille, at de sender et skriftlig indlæg til *Tværs*, der efterfølgende læses op i radioen.

Eleverne skal skrive med afsæt i sig selv, og modtageren er andre unge, som er programmets målgruppe. Opgaven er en god anledning til at tale om, hvor grænsen går mellem det personlige og det meget private, hvad man godt kan udlevere til nogen, man ikke kender og hvad man hellere skal holde for sig selv.

Eleverne skal udfolde deres tekst i disse fremstillingsformer: *berette*, *reflektere* og *argumentere*.

Da lyd også betragtes som en modalitet, kan eleverne i denne opgave demonstrere brug af sproglige og retoriske virkemidler, som er egnet til oplæsning.

Eleverne kan trække på de erfaringer, de har med at skrive lignende typer af personlige og reflekterende tekster med afsæt i dem selv som fx erindringer, essays, personlige taler, klummer m.fl.

Det ville være oplagt at inddrage opgaven i et praksisfagligt forløb. Her kunne eleverne lave deres egen podcast og selv vælge det emne, som de vil skrive om. I den forbindelse kunne man lade eleverne producere forskellige former for reklameopslag for deres podcast, formatbeskrivelse m.m.

2

Lær at afkode opgaverne til prøven

Aktivitet til eleverne. Varighed 1-2 lektioner.

A

OPGAVE

Forstå situationen og lur opgavekravene

I denne øvelse bliver I gode til at forstå skrivesituationen i en opgave og lure kravene. Det er nemlig afgørende for, at jeres tekster kommer til at fungere.

Start med det hvide, inden I hopper ud i det blå.

1

Få opgaven JEG ER OFTE EN DÅRLIG VEN frem på skærmen eller lav et print af den, så I kan markere de vigtige nøgleord.

2

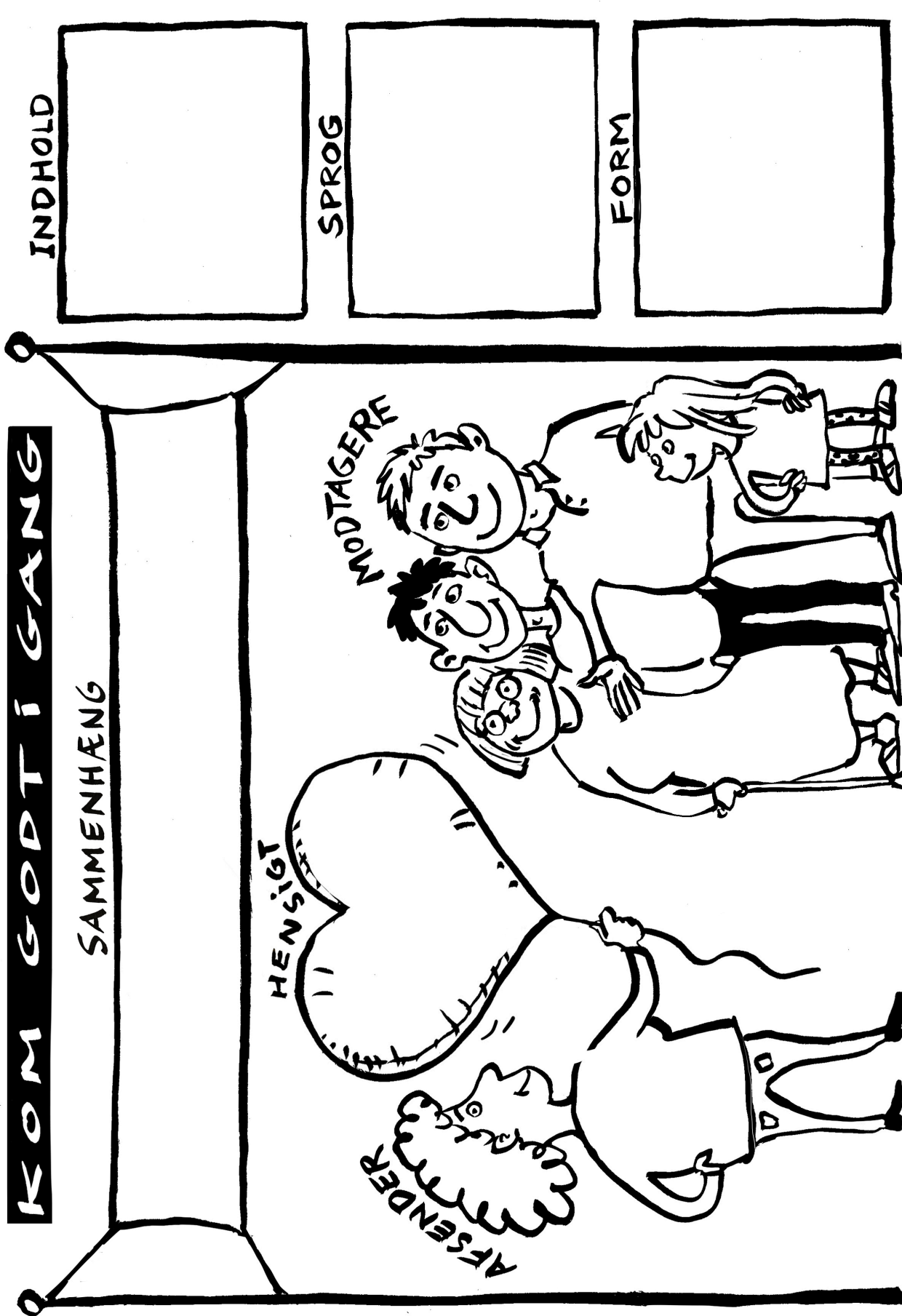
Start med at nærlæse skrivesituationen, som er teksten på den hvide baggrund.

Brug **KOM GODT I GANG**. Noter på figurerne: hvorfor teksten skal skrives, hvilken afsenderrolle I skal skrive i, hvad der er tekstens hensigt, og hvem der er modtagerne.

3

Herefter nærlæser I, hvad der står i den blå kasse, hvor opgavens krav er beskrevet.

Skriv stikord til tekstens indhold, sprog og form til højre på **KOM GODT I GANG**.

KOM GODT I GANG

SAMMENHÆNG

INDHOLD

SPROG

FORM

TEGNING: ANNETTE CARLSEN

IDÉ: CHARLOTTE RYTTER

B

OPGAVE

Styr processen

Et godt produkt kræver en god og styret proces. Det gælder uanset om I skal planlægge en fest, lave en lagkage eller skrive en tekst i skriftlig fremstilling.

Til prøven har I 3 ½ time til rådighed.

Der er noget I skal gøre **FØR** I skriver. Andre ting I skal have fokus på **MENS** I skriver, og der er en del at tage sig af **EFTER** I har skrevet første udkast til teksten. I skal regne med at afsætte cirka 1 time til hver del.

1

I denne opgave skal I lave en to-do-liste på alle de del-opgaver, der vil bringe jer og teksten helt til mål.

Se evt. filmen **TO-DO-LISTEN** på skriveklar.gyldendal.dk

Hvad skal I forberede
FØR
I begynder at skrive teksten?

Hvad skal I have fokus på
MENS
I skriver teksten?

Hvad skal I sørge for at gøre
EFTER
I har skrevet teksten?

OPGAVE

Brug ressourcerne

Til opgaven er der ofte en ressource tilknyttet, som skal bruges enten direkte i opgaven eller som inspiration.

Andre gange skal I selv ud på nettet og finde ressourcer, der skal bruges i teksten. Det kan være alt fra illustrationer til fakta og viden m.m.

Nogle gange kan det være en god ide selv at opsøge ressourcer for at bedre at kunne besvare opgaven. Det hedder research.

Husk også at du selv er en ressource og kan bruge din viden om tekster og genrer fra danskundervisningen eller viden fra de andre fag, når du besvarer en opgave.

Til opgaven JEG ER OFTE EN DÅRLIG VEN er ikke tilknyttet nogle ressourcer. Men i og med at I skal skrive en tekst, der skal bruges i radioprogrammet *Tværs*, er det en rigtig god ide at lave lidt research, inden I går i gang med at skrive.

1

Udover at være et radioprogram har *Tværs* også et website, hvor de bringer artikler om unge og deres liv. Undersøg hvilke typer af artikler, som *Tværs* bringer på deres website.

🔗 <https://dr.dk/mitliv/tvaers>

2

Vælg en af artiklerne fra sitet og kig nærmere på, hvordan teksten er skrevet både med hensyn til indhold, sprog og form.

3

Lyt til en af udsendelserne, og læg især mærke til, hvordan sproget er.

🔗 <https://dr.dk/lyd/p3/tvaers>

OPGAVE

Hiv fat i erfaringerne

Når I går til prøve, er det på baggrund af alle de erfaringer I har med fra undervisningen, hvor I bl.a. har arbejdet med at:

- ✓ skrive tekster i forskellige situationer,
- ✓ have fokus på, at indholdet i en tekst skal give mening for læseren
- ✓ få tekster til at hænge godt sammen.

PRAKSISERFARINGER

Det har I med garanti arbejdet med i danskundervisningen, men måske har I også skrevet tekster i andre fag, holdt foredrag eller fremlæggelser i klassen osv.

Måske har I haft særlig fokus på at skrive i bestemte fremstillingsformer, i særlige afsenderroller, til specifikke modtagere, skrevet tekster med en klar hensigt m.m.

Det kalder vi praksiserfaringer.

VIDENSERFARINGER

Men I skal også trække på den viden om tekster, som I har fået af at læse et utal af forskellige typer af tekster fra mange slags medier: bøger, antologier, aviser, netartikler, hjemmesider, kommentarer på sociale medier, blogs, manuskripter, mails og mange flere.

Derudover skal I også hive fat i jeres erfaringer fra livet generelt. Både i livet i skolen og i livet udenfor skolen.

Det kalder vi videnserfaringer.

Når man skal have fat på sine erfaringer, skal I forestille jer, at alle jeres erfaringer er balloner, der svæver over jer i en lang snor. For de er nemlig til at få fat på, hvis man øver sig. Nogle erfaringsballoner kan være lette og hurtige at hive ned, mens I skal kæmpe lidt mere med at få andre frem i hukommelsen.

1

Hiv fat i jeres erfaringer fra undervisningen og i livet generelt, og skriv ind i ballonerne, hvilke konkrete erfaringer, I ville kunne trække på i netop denne opgave.

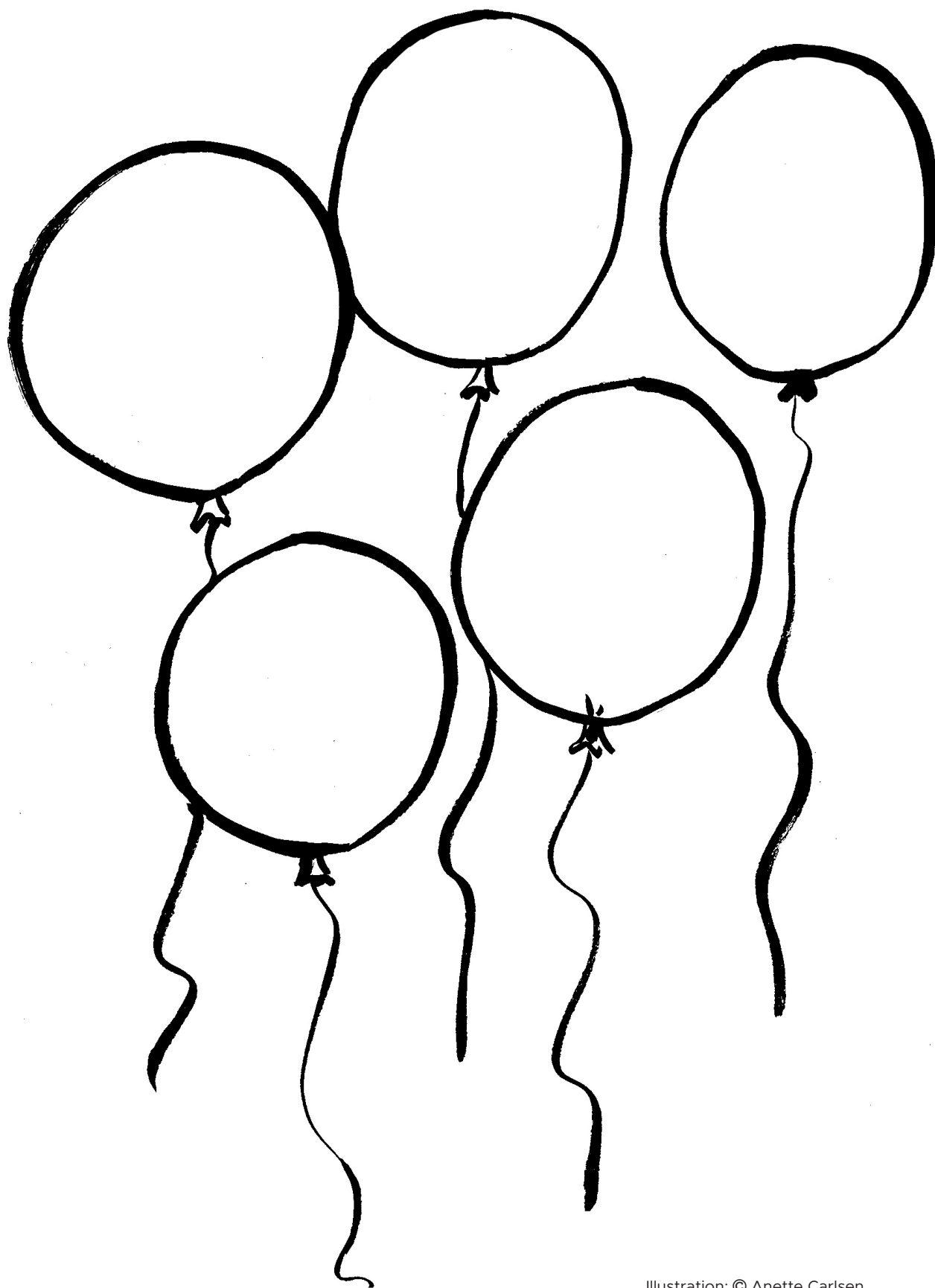

Illustration: © Anette Carlsen

3 Forløb med faglige fokuspunkter

Undervisningsguide til dansklæreren

Hvis du bruger opgaven *Jeg er ofte en dårlig ven* som undervisning, kan de faglige fokuspunkter for eksempel være:

INDHOLD

- ⊙ Den gode tekstopbygning
- ⊙ Den anonyme men personlige jeg-fortæller

SPROG

- ⊙ Den fortællende fremstillingsform
- ⊙ Den reflekterende fremstillingsform

FORM

- ⊙ Overgange mellem afsnit

⊙ Den gode tekstopbygning

I opgaven er der en klar stilladsering til eleverne og oplagt rækkefølge til opgavens tre indholdselementer i punkttopstillingen.

De skal først berette om egen oplevelse, dernæst skal de reflektere over oplevelserne og til sidst skal de argumentere for, hvorfor det er svært at stå ved sine værste sider.

Hvis de følger denne rækkefølge, bevæger de sig fra det meget konkrete (oplevelser) til det mere generelle (emnet), hvilket er en god og klassisk tekstopbygning. Dog skal de huske, at det der blandt andet får en tekst til at hænge sammen er, at der også er en indledning og en afslutning. Ellers kommer teksten til at fremstå indforstået for dem, som ikke kender opgaveformuleringen, hvilket lytterne, altså modtagerne, ikke forventes at gøre.

FORSLAG

1

Se filmen **TEKSTHUSET** på skriveklar.gyldendal.dk, og tal om, hvorfor netop indledning og afslutning er vigtige elementer i en tekst.

2

Lav forslag til hvordan teksten kunne indledes og afsluttes. Vis evt. hvordan du selv ville indlede og afslutte denne tekst, hvis det var dig, der skulle skrive den.

Fx ved at man starter med at præsentere sig selv, introducerer til emnet eller anledningen til, hvorfor man sender sit indlæg ind.

En afslutning kunne være en pointe, en morale eller en opsummering af ens vigtigste pointer fra teksten.

3

Lad eleverne skrive forslag til deres egen indledning og afslutning. De kan altid finpudse den, når hele teksten er skrevet.

Lad eleverne skrive forslag til deres egen indledning og afslutning. De kan altid finpudse den, når hele teksten er skrevet.

Den anonyme men personlige jeg-fortæller

Eleven er klar over, hvem "jeg" i deres tekst er. Men det er lytterne og redaktionen på *Tværs* ikke.

En præsentation kan sagtens være anonym, men det er vigtigt at give læseren et indtryk af alder, tid og sted. På den måde signalerer man som afsender en eller anden form for nærvær og skærper dermed modtagerens interesse og nysgerrighed.

FORSLAG

1

Lyt til uddrag af *Tværs*' egne udsendelser eller *Sara og Monopolet*, hvor lytternes dilemmaer læses op. Begge finder du på dr.dk/lyd.

2

Tal med eleverne om, hvorfor "jeg"-et skal præsenteres for læseren, fx hvad gør det for lytterens oplevelse.

3

Vis eleverne hvordan du ville præsentere dig selv, hvis det var dig, der skulle skrive teksten.

4

Lad eleverne lave mundtlige præsentationer af dem selv og deres oplevelse, som er personlige, men uden at de udleverer for private oplysninger. Du kan evt. bruge dette eksempel til inspiration:

Lad mig fortælle jer om en episode, hvor jeg engang virkelig var en dårlig ven. Jeg var omkring 14 år gammel, det var lige efter min konfirmation og tæt på sommerferien. Elias, som var min bedste ven på dette tidspunkt, havde netop...

🎯 Den fortællende fremstillingsform

Et af opgavekravene er, at eleven skal berette om *en eller flere situationer, hvor du har været en dårlig ven, og hvilke konsekvenser det efterfølgende fik.*

Berette og fortælle ligner til forveksling hinanden. I denne opgave vil teksten fungere bedst, hvis eleverne formidler oplevelser i form af en enkel eller flere små "minihistorier" fremfor blot at gengive neutrale beretninger eller opremsninger af tilfældige episoder.

FORSLAG

1

Eleverne kan evt. bruge denne enkle fortælleopskrift:

PRÆSENTER DIG SELV

(PROLOG)

FORTÆL OM SELVE EPISODEN

(HISTORIEN SKAL FYLDE MEST)

KONSEKVENSER DET FIK

(EPILOG)

Introducer eleverne for **FORTÆLLEKLODSENE**, og lad det være byggeklodderne til deres egen tekst.

2

Få eleverne til først at fortælle deres egen historie mundtligt. Brug aktiviteten **ANEKDOTEN**.

3

Lad dem forberede deres egne oplevelser og historier ved at bruge **FORTÆLLEBLOMSTEN**.

🎯 Den reflekterende fremstillingsform

I teksten skal eleverne *reflektere over, hvad du eventuelt kunne have gjort anderledes.*

At reflektere er lidt som at tænke højt og gå i dialog med sin selv og eventuel også sine modtagere. Det er her, at man åbent undrer sig, deler tanker og overvejelser, drømme og følelser m.m.

I denne opgave skal eleverne reflektere i forhold til den eller de episoder, som de netop har skrevet om og eventuelt i forhold til *Hvad nu hvis...*

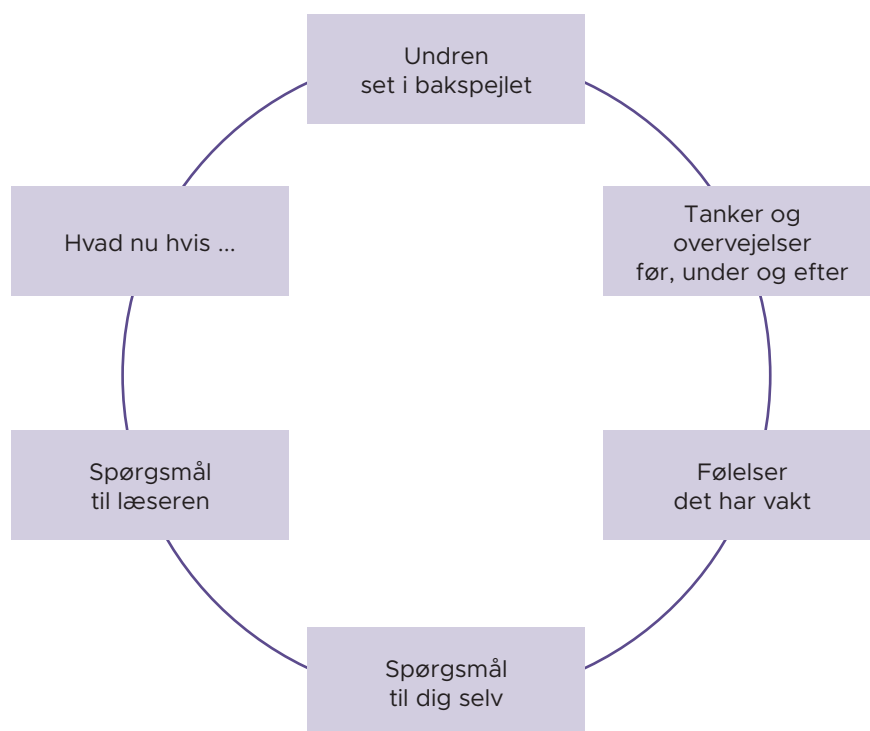
FORSLAG

1

Lad eleverne skrive deres umiddelbare tanker ned ved at bruge startsætningerne fra **REFLEKSIONBLOMSTEN**. Så kan de altid finpudse det sprogligt senere. De skal sætte deres oplevelse ind i midten og derud fra sætte ord på, hvad de har undret sig over, hvilke følelser det satte i gang osv.

2

Formuler jeres egne startsætninger ud fra disse enkle refleksionsgreb:

Lav tydelige overgange mellem afsnit

Selvom opgaverne i prøvesættet angiver forslag til en klar struktur i elevernes tekst, er det ikke altid, at deres tekster alligevel hænger sammen. Ofte kommer elevernes tekster til at fremstå som fragmenterede løsdele, som var det svar på spørgsmål.

FORSLAG

1

Se filmen **TEKSTHUSET** på skriveklar.gyldendal.dk, og hav særlig fokus på *overgange mellem afsnit*-delen.

Tal herefter om, hvorfor overgange er vigtige for modtageren i netop den skrive-/lyttesituation, som deres tekst skal fungere i.

2

Lad eleverne undersøge, hvordan man i tv-programmer, podcast, radioudsendelser, i skrevne tekster laver overgange mellem afsnit.

Et oplagt sted at lede er *Go'Morgen* og *Go'Aften Danmark* eller DR's *Aften-showet*.

3

Brug skriveøvelsen **SKRIV MED OVERGANGE** fra *SkriveKlar 9*, kapitel 3.

3

Lav i fællesskab sætningsstartere til, hvordan man kan signalere til modtagerne, at nu går man fra et afsnit til et andet.

Organisering af skriveprocessen

FØR ELEVERNE SKRIVER

Brug en eller flere af øvelserne fra **Lær at afkode opgaverne til prøven**
Forbered teksten ved at arbejde med de udvalgte faglige fokuspunkter:

- ⦿ Den gode tekstopbygning
- ⦿ Den anonyme men personlige jeg-fortæller
- ⦿ Den fortællende fremstillingsform
- ⦿ Den reflekterende fremstillingsform

MENS ELEVERNE SKRIVER

Du kan enten lade eleverne forberede og skrive teksten, som I plejer.

Eller du kan også prøve denne skrivestrategi: Skriv fra hylde.

Denne tekst som eleverne består af mindre tekstdele, hvor I allerede har arbejdet med den gode tekstopbygning og tekstens skelet. Derfor kan du også med sindsro lade eleverne starte med skrive de afsnit, hvor de umiddelbart har på den mentale hylde. Det er jo ikke altid i det første afsnit, men måske længere inde i teksten.

Senere i processen samler de tekstdelene, og får teksten til at hænge sammen, som var det Duploklodser, der skulle samles til en hel figur.

Hvis I har arbejdet med flere af de faglige fokuspunkter FØR eleverne skriver, har de allerede nu både ideer og mindre tekstbidder, som de kan bruge.

Brug enten post-it eller **TEKSTKORTET** fra *SkriveKlar*.

Du kan se en video om **POST IT-METODEN** på

⦿ skriveklar.gyldendal.dk.

EFTER ELEVERNE HAR SKREVET

Brug **SPROGVASKMANUALEN**, når eleverne skal lave den sidste korrektur. Du finder en videoguide til eleverne på ⦿ skriveklar.gyldendal.dk til hvordan de skal bruge manualen.

Arbejd med det faglige fokuspunkt:

- ⦿ Overgange mellem afsnit

Lad eleverne layoute deres tekster og give hinanden feedback inden den endelige aflevering.

4

Den gode tekst og faldgruberne

Vejledning- og vurderingsguide til dansklæreren

Nedenstående oversigt følger de tre vurderingsdimensioner: Funktion, Indhold og form. Du kan bruge guiden, når du skal enten VEJLEDE eller VURDERE dine elevers tekster.

Du kan fx gøre vejen til den gode tekst konkret og håndterbar for alle elever – og ikke kun en gættekonkurrence for de få – ved at du inden og evt. undervejs i skriveprocessen taler med eleverne om, hvad der kendetegner den gode tekst, og hvilke faldgruber de skal være opmærksomme på.

	DEN GODE TEKST VIL OFTE VÆRE KENDETEGNET VED:	FALDGRUBERNE VIL OFTE VÆRE:
FUNKTION	<p>Det er klart, hvem teksten henvender sig til (TVÆRS og lytterne), hvem der er afsender og hvad teksten har på hjerte.</p> <p>De berettende/fortællende, reflekterende og argumenterende spor er tydelige i teksten.</p>	<p>Teksten er skrevet indforstået og det er ikke klart hvem jeg-personen eller andre personer er i historien, da de ikke præsenteres for modtageren.</p> <p>Teksten er skrevet ud af kontekst.</p> <p>Der er ganske uklart, hvem teksten egentlig henvender sig til og hvad den vil formidle.</p>
INDHOLD	<p>Indholdet er autentisk, troværdigt og er relaterbart for modtagerne (de unge lyttere).</p> <p>Situationer, refleksioner og argumenter er udfoldet med eksempler og andet.</p>	<p>At teksten fremstår løst fabulerende og lidt tilfældigt ("sludder for en sladder")</p> <p>Vægtningen af de tre skrivekrav er skæv.</p> <p>Man kommer ikke ind til kernen i eksemplerne, men forbliver unuanceret på overfladen.</p>
FORM	<p>Der er en klar sammenhæng mellem opgavens tre skrivekrav.</p> <p>Der er arbejdet med tekstens retoriske virkemidler, så den er egnet til oplæsning.</p> <p>Teksten fremstår overskuelig og letlæselig i sin layout.</p>	<p>Teksten fremstår som svar på spørgsmål (opgavens tre skrivekrav) og hænger ikke sammen i sin helhed</p> <p>Teksten er ikke velegnet til oplæsning.</p> <p>Modaliteter er ikke anvendt således, at teksten er overskuelig for oplæseren.</p>